

DÜŞÜK İNSANİ GELİŞMEYE SAHİP OLAN ÜLKELERİN CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF GENDER INEQUALITY OF COUNTRIES WITH LOW HUMAN DEVELOPMENT

Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA

Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Ankara /
TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-1356-3975

ÖZET

Çalışmanın amacı, insani gelişim seviyesi düşük olan ülkelerdeki, cinsiyet eşitsizliğini, çeşitli boyutlar temel alınarak (iş gücüne katılım, ekonomik liderlik, politik liderlik, eğitim, sağlık ve mezuniyet deresine göre oranlar) incelemektir. Araştırmanın evreni, 23 ülkeden (Benin, Burkina Faso, Burundi, Çad, Etiyopya, Gambiya, Gine, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Ruanda, Senegal, Suriye, Tanzanya, Uganda, Yemen, Zimbabve) oluşmaktadır. Örnekleme ise en düşük insani gelişim düzeyine sahip on ülke (Burundi, Burkina Faso, Çad, Gambiya, Gine, Liberya, Mali, Mozambik, Nijer, Yemen)'dir. Çalışmada ele alınan ülkelere; politik liderlik, iş gücüne katılım, ekonomik liderlik ve eğitim alanlarında, cinsiyet eşitsizliğinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Eşitsizliği, Küresel Cinsiyet Uçurumu, İnsani Gelişim Endeksi, Düşük İnsani Gelişim, Ülkeler.

ABSTRACT

The aim of the study is to examine gender inequality in countries with low levels of human development based on various dimensions (labor force participation, economic leadership, political leadership, education, health and graduation rates). The universe of research; It consists of 23 countries (Benin, Burkina Faso, Burundi, Chad, Ethiopia, Gambia, Guinea, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mozambique, Niger, Nigeria, Rwanda, Senegal, Syria, Tanzania, Uganda, Yemen, Zimbabwe). The sample of the study is ten countries (Burundi, Burkina Faso, Chad, Gambia, Guinea, Liberia, Mali, Mozambique, Niger, Yemen) with the lowest level of human development. In the countries covered in the study, it was concluded that gender inequality has increased in political leadership, labor force participation, economic leadership and education dimensions.

Keywords: Gender Inequality, Global Gender Gap, Human Development Index, Low Human Development, Countries.

1. GİRİŞ

Geleceğin ekonomileri kurmak için gereken en önemli faktörler; dinamik ve kapsayıcı, herkes için fırsat eşitliğini sağlayacak sistemlerin ülkeler nezdinde kurulmasını sağlamaktan geçmektedir. Kadınların entegre olmadığı toplumlarda, küresel topluluklar; yeni fırsatlar kullanmak için kritik olan becerileri, fikirleri ve bakış açılarını kaybetmek durumu ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Schwab vd, 2017). Küresel ekonomik değişimler, finansal ve ekonomik sistemler, iklim değişikliği, gıda güvenliği, çatışma, eğitim ve sağlık gibi küresel zorluklara çözüm bulma konusunda bütün çabalar, dünya nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan kadınlara önemli sorumluluklar yüklemektedir. Her ne kadar eğitim, sağlık, işyeri, mevzuat ve politika gibi alanlarda kadın ve erkeklerin aynı fırsata sahip olmalarının önemi üzerinde durulsa da, halen birçok alanda kadın ve erkekler arasında önemli boşluklar bulunmaktadır (Hausmann vd, 2009). Bununla beraber, küresel olarak cinsiyet paritesi değişmektedir. Bu konuda tüm Dünya'da kayda değer ilerlemeler yaşanmakta ve cinsiyet farkı bazı alanlarda azalmaktadır (Schwab

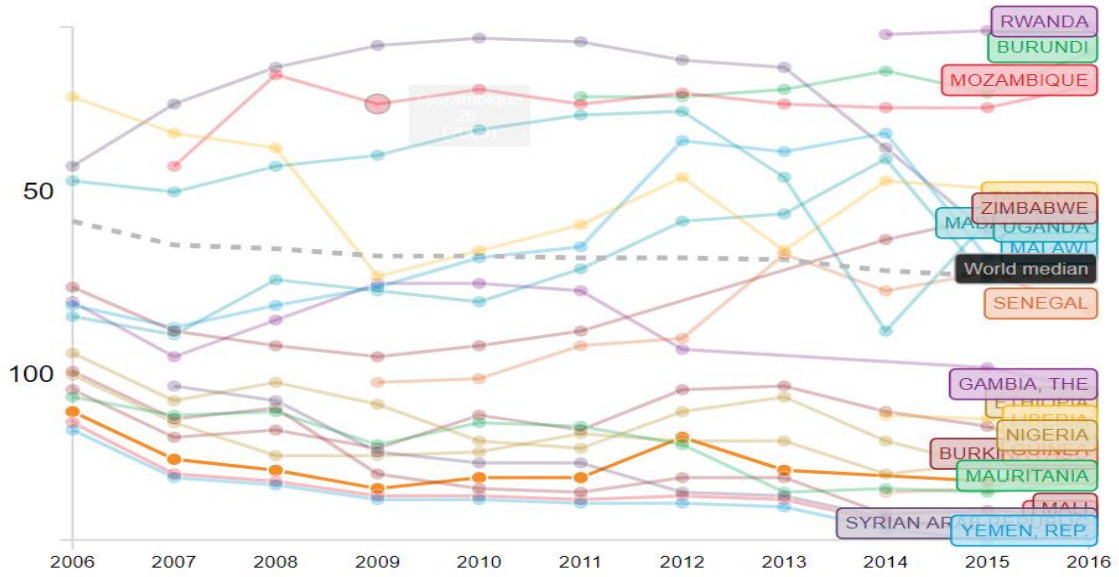
vd, 2017). Sağlık hizmetlerine erişimden, eğitime, işgücüne girme önündeki engellerden, siyasi liderlik ve karar almada gibi alanlardaki ilerlemeler, küresel topluma önemli katkılar sağlamaktadır. Cinsiyet eşitsizliği konusunda tüm dünyada dikkate değer çalışmalar yürütülmektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasının önemi düşünüldüğünde bu alanda çeşitli çalışmaların alan yazınında bulunduğu görülmektedir (Inglehart & Norris, 2000; Claros & Zahidi, 2005; Vossenber, 2013; Esteve vd, 2012). Bu çalışmalardan, Inglehart ve Norris (2000), cinsiyet eşitsizliğini 1980'lerin başından itibaren inceleyerek, 1990 yıllara gelindiğindeki değişimini irdelemişlerdir. Claros ve Zahidi (2005) ise, 58 ülkede beş kritik alanda; ekonomik katılım ve fırsatlar, siyasi güçlenme, eğitim, sağlık ve refah cinsiyet farkının büyüklüğünü değerlendirmişlerdir. Vossenber (2013), ise artan sayıda kadın girişimciliği konusuna dikkatleri çekmekte ve girişimcilikteki cinsiyet farklılıklarını çalışmasında ele almıştır. Esteve vd (2012) ise eğitimsel kazanımlar konusundaki cinsiyet farklılıkları değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ise cinsiyet eşitsizliği kavramı, düşük gelişim gösteren ülkeler bazında incelemiş ve insani gelişim seviyesi düşük olan on ülkenin cinsiyet farklılığı altı boyut (iş gücüne katılımı, ekonomik liderlik, politik liderlik, eğitim, sağlık ve mezuniyet deresine göre oranlar) temel alınarak incelenmiştir.

2. YÖNTEM

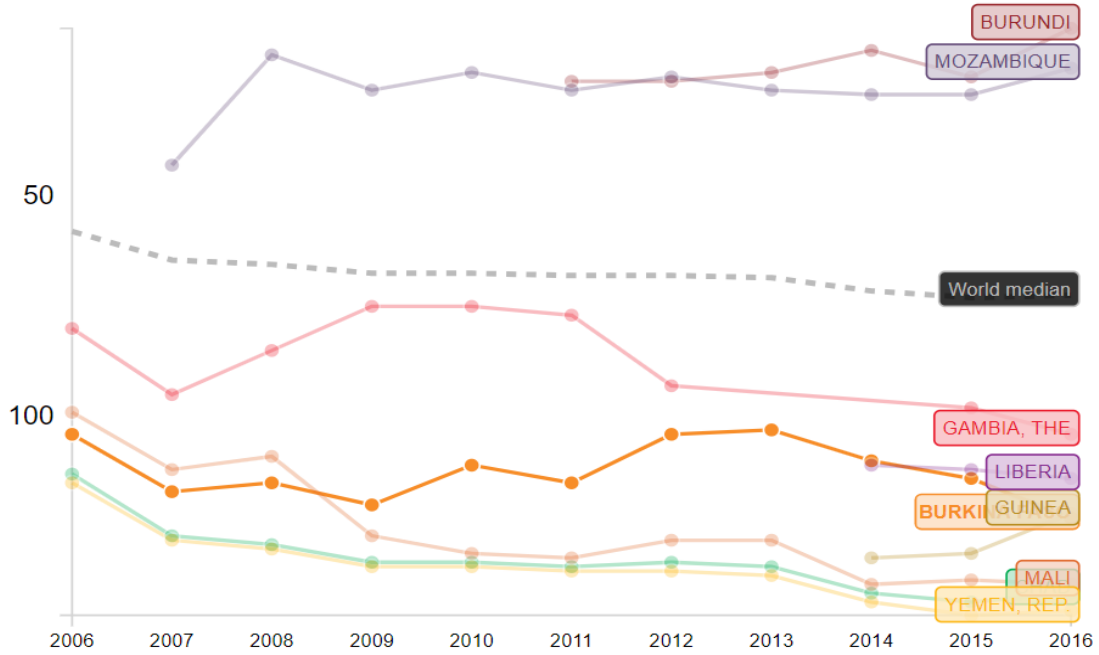
Bu çalışmanın amacı, düşük insani gelişim seviyesine sahip olan ülkelerdeki cinsiyet eşitsizliğini çeşitli boyutlar temel alınarak (iş gücüne katılımı, ekonomik liderlik, politik liderlik, eğitim, sağlık ve mezuniyet deresine göre oranlar) incelemektir. Bu kapsamda, çalışmada Dünya Ekonomik Formu 2017 verileri baz alınmıştır. Araştırmada iş gücüne katılım boyutunda (istihdam veya eğitimde olmayan gençler, işsiz yetişkinler, kayıt dışı istihdamdaki çalışanlar, yüksek vasıflı işgücü payı, part-time çalışan işçiler, aile içinde çalışanlar); ekonomik liderlik boyutunda (kadınların liderlik rollerinde ilerlemesi, kadın ortaklara sahip olan firmalar, üst düzey yöneticileri kadın/erkek olan firmalar, işverenler); politik liderlik boyutunda (kadınların oy kullanma haklarını aldığı yıl ve meclisteki sandalye durumu); eğitim boyutunda (okula gitmeyen çocukların oranı, ilköğretime katılım (25-54; 65+), ortaöğretime katılım (25-54; 65+), yükseköğretime geçiş (25-54; 65+)); sağlık boyutunda (5 yaş altı çocuk ölüm, bulaşıcı olmayan hastalıklar/ bulaşıcı ve parazite hastalıklardan ölümler, nitelikli sağlık personelinin katıldığı doğumların oranı, doğum öncesi bakım(en az dört ziyaret)); mezuniyet derecesine göre (tarım, ormancılık ve veterinerlik; sanat ve beşeri bilimler; işyeri yöneticisi, hukuk; eğitim; mühendislik, manuf. ve inşaat; sağlık ve refah; bilgi ve teknoloji; doğa bilimleri, matematik, istatistik; sosyal bilimler, bilgi ve gazetecilik) göre oranlara göre çeşitli anahtar göstergeler alınmıştır. Çalışma kapsamında seçilen ülkelerin verileri, UNDP 2017 insani gelişim endeksi verilerinden oluşturulmuştur. İnsani gelişim endeksi ülkelerin gelişimini değerlendirmede üç temel göstergesi temel almaktadır. Sağlık, eğitim ve gelir. Ülkeler bu üç temel göstergesiye göre gelişimleri dört seviyede değerlendirilmektedir. Bunlar; düşük insani gelişim (0,0-0.549), orta insan gelişim (0.550-0.699), yüksek insan gelişim (0.700-0.799) ve çok yüksek insan gelişim (0.800-1.0)'dir (Human Development Reports, 2017; Todaro & Smith, 2013). Gelişmekte olan ülkeleri gelişmiş ülkelerin seviyesine, az gelişmiş ülkeleri ise gelişmekte olan ülkelerin seviyesine ulaştırmanın önemi düşünüldüğünde, bu çalışma kapsamında düşük insani gelişim gösteren ülkeler ele alınması önemlidir. Bu ülkelerdeki cinsiyet eşitsizliğinin incelenmesi ve eşitsizliğin boyutunun yüksek olduğu alanların tespit edilerek bu alanda iyileştirmelerin yapılmasının önemi düşünüldüğünde, bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın evreni; insani gelişim düzeyi (0.0-0.549) arasında bir değere sahip olan 23 ülkeden (Benin, Burkina Faso, Burundi, Çad, Etiyopya, Gambiya, Gine, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Ruanda, Senegal, Suriye, Tanzanya, Uganda, Yemen, Zimbabve oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise en düşük insani gelişim gösteren on ülke (Burundi, Burkina Faso, Çad, Gambiya, Gine, Liberya, Mali, Mozambik, Nijer, Yemen)'dir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında çeşitli boyutlara göre ülkelerin cinsiyet eşitsizlik düzeylerin incelenmiştir. Buna göre Şekil 1'de araştırmanın evreninde yer alan 23 ülkenin cinsiyet eşitsizliği değerleri verilmiştir.

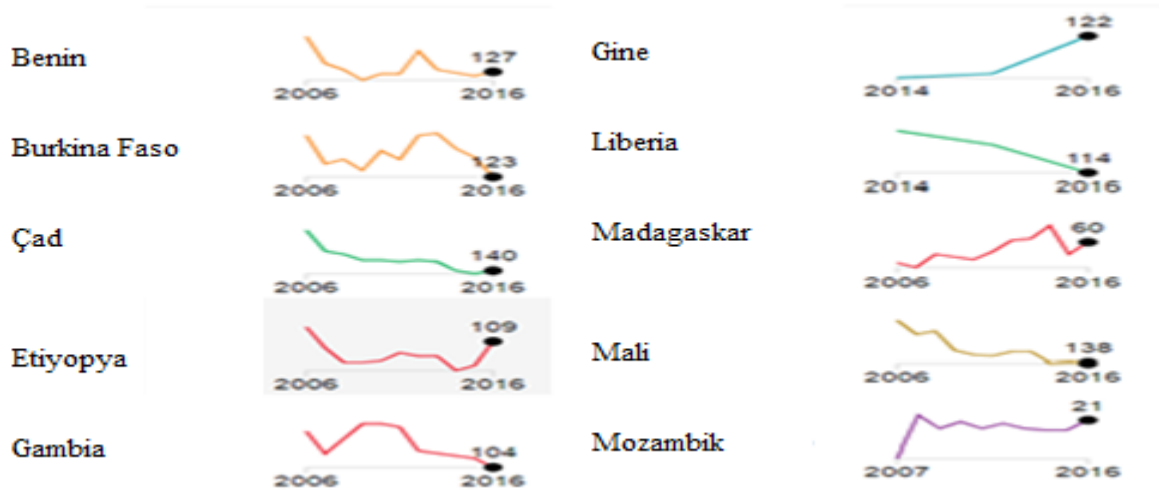

Şekil 1. Araştırmanın Evreninde Yer Alan Ülkelere Ait Cinsiyet Eşitsizliği Skorları

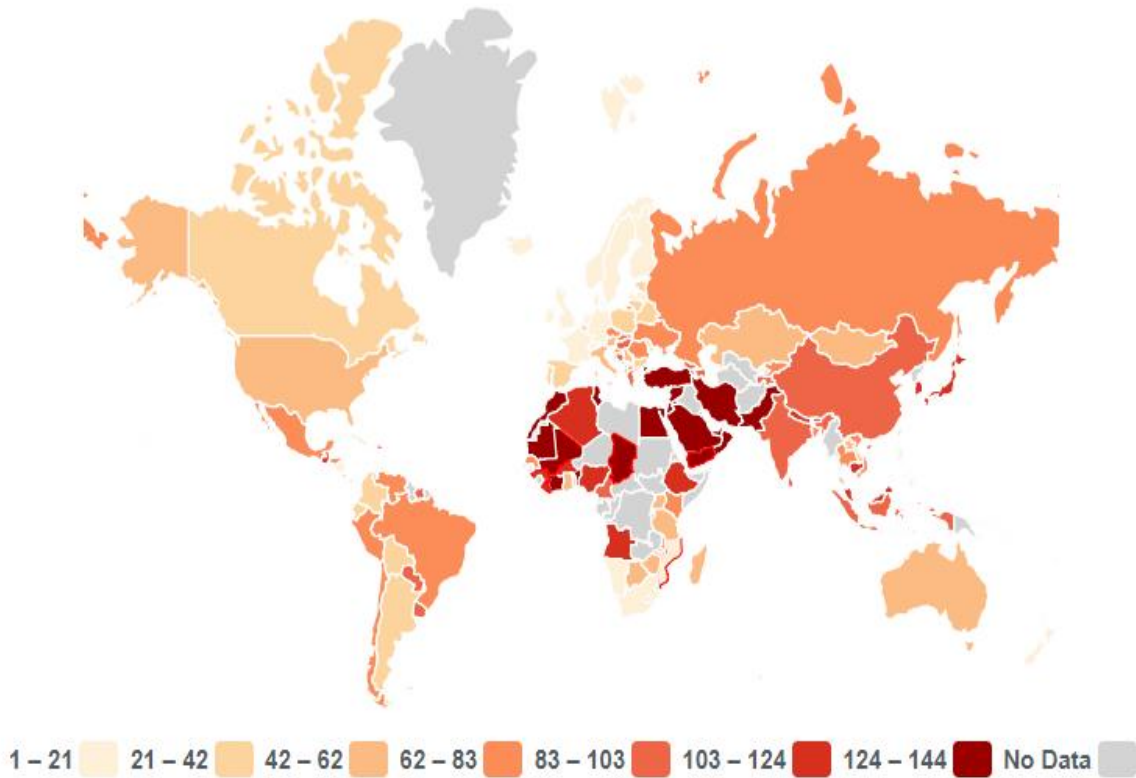
Şekil 2. Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Ülkelerin Cinsiyet Eşitsizliği Skorları

Şekil 2’de, araştırmanın örnekleminde yer alan ülkelerin cinsiyet eşitsizliği skorları verilmiştir. Buna göre, en yüksek cinsiyet eşitsizliği 0.516 ile Yemen’de görülmektedir. Sırasıyla, Çad (0.575), Mali (0.583), Burkina Faso (0,646), Gambia (0.649), Gine (0.659), Liberya (0,669), Nijer (0,726), Burundi (0.755), Mozambik (0,789), Benin (0,864)’dedir.

Şekil 3. Araştırma Kapsamında Ele Alınan Ülkelerin 2006-2016 Yılları Arasında Cinsiyet Eşitsizliğine İlişkin Değişimleri

Buna göre Mozambik, Madagaskar, Gine cinsiyet eşitsizliğine ilişkin skorları 2006 yılına göre 2016'da iyileşmekte iken, Burundi, Burkina Faso, Çad, Gambia, Etiyopya, Liberya ve Mali 2016'da cinsiyet eşitsizliği artmıştır. 2016 yılına ait Dünya ülkelerin cinsiyet eşitsizliği haritası Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Dünya Ülkelerinin Küresel Cinsiyet Eşitsizliği 2016 Haritası

Şekil 4 incelendiğinde tüm Dünya'da cinsiyet eşitsizliğinin sürdüğü ve yüksek seviyelerde hala devam etmekte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada cinsiyet eşitsizliği konusunun değerlendirilmesi önemlidir. Bu kapsamda, Tablo 1 ve Tablo 2'de araştırma kapsamında ele alınan ülkelerde görülen cinsiyet eşitsizliği, altı temel boyut dikkate alınarak incelenmiştir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamında İncelenen Ülkelerde Cinsiyet Eşitsizliği Değerleri

Ülkelere Ait Cinsiyet Eşitsizliği Boyutları	ÜLKELER														
	Nijer			Çad			Burundi			Burkina Faso			Mali		
	K	E	D	K	E	D	K	E	D	K	E	D	K	E	D
İşgücüne Katılım															
İstihdam veya eğitimde olmayan gençler													33,8	14,9	2,27
İşsiz yetişkinler	5,1	3,6	1,4							3,9	2,8	1,39	10,1	5,4	1,86
Kayıt dışı istihdamdaki çalışanlar										50,2	49,8	1,01	96,9	88	1,1
Yüksek vasıflı işgücü payı										0,4	1,2	0,36	0,3	1,3	0,25
Part-time çalışan işçiler	14,1	8,9	1,59										96,4	95,1	1,01
Aile içinde çalışanlar							65,9	10,8	6,1	52,7	31,3	1,69	27,9	29,4	0,95
Ekonomik Liderlik															
Kadınların liderlik rollerine ilerlemesi			0,62			0,49			0,57						0,54
Kadın ortak sahibi olan firmalar			0,19			0,67			0,79			0,24			0,18
Üst düzey yöneticileri k/e olan firmalar			0,16			0,07			0,19			0,13			0,13
İşverenler k/e							0,3	10,8	0,03	0,3	31,3	0,01	0,1	29,4	0
Politik Liderlik															
Kadınların oy kullanma haklarını aldığı yıl			1958			1958			1961			1958			1956
Mecliste sandalye durumu				41,9	58,1	0,72					13,3	86,7	0,15		
Eğitim															
Okula gitmeyen çocuk oranı	40	28,9	1,39	31,3	10,6	2,95	4,5	6,3	0,71	32,1	28,6	1,12	42,7	36	1,19
İlköğretim katılım (25-54)	65,8	82,7	0,8	35,4	63,3	0,56	7,9	14,4	0,55	26,8	39,9	0,67	25	38,7	0,65
İlköğretim katılım (65+)	18,4	45,9	0,4	3,2	26,3	0,12	30,4	30,4	1	3,4	12	0,28	2,5	9,8	0,26
Ortaöğretim katılım (25-54)	48,5	64,1	0,76	9,9	32,2	0,31	2,3	4,5	0,5	1,6	4,3	0,37	11,3	22,5	0,5
Ortaöğretim katılım (65+)	6,6	19,1	0,35	0,6	6,1	0,1	3,9	5,9	0,67	1,1	4,7	0,23	1,4	4,8	0,29
Yükseköğretime geçiş (25-54)	10,3	19,7	0,52	0,9	3,2	0,29	0,4	1,3	0,3	1,7	6	0,28	1,9	5	0,38
Yükseköğretime geçiş (65+)	2,2	8	0,28	0,2	0,8	0,3	0,2	0,2	0,7	0,1	1,1	0,06	0,5	1,4	0,35
Sağlık															
Ölüm, 5 yaşın altındaki çocuklar	345,4	413,9	0,83	38,5	44,1	0,87	16,9	20,1	0,84	27,3	32	0,85	38,5	44,9	0,86
Mortalite, bulaşıcı olmayan hastalıklar	296,4	262,8	1,13	22,1	22,3	0,99	15,8	16,5	0,96	28,5	22,5	1,27	30,4	23,8	1,28
Mortalite, bulaşıcı ve parazite hastalıklar	353,8	457,8	0,77	27,6	30	0,92	12,5	15	0,84	22,5	21,5	1,05	27,6	28,3	0,98
Nitelikli sağlık personelinin katıldığı doğumların oranı			35,2			20,2			60,3			65,9			
Doğum öncesi bakım, en az dört ziyaret			51,1			31			33,4			33,7			41,2
Mezuniyet Derecesine Göre Oranlar															
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Veterinerlik							1,5	6,1	0,25	0,2	0,7	0,33	1,5	1,2	1,24
Sanat ve Beşeri Bilimler				37,4	41	0,91	3,4	1,9	1,79	10,9	6	1,81	9,3	10,9	0,85
İşyeri yöneticisi. ve hukuk				29,7	9,3	3,19	29,4	21,3	1,38	41,9	26	1,61	60,6	51	1,19
Eğitim				12,1	17	0,71	16,1	32,8	0,49	5,1	12,6	0,4	8,2	5,6	1,47
Mühendislik, Manuf. ve İnşaat							0	2,1	0,02	4,1	8,8	0,46	1,1	3,6	0,32
Sağlık ve Refah							28,1	9,8	2,86	1,4	0,8	1,78	8	8,5	0,93
Bilgi ve İletişim Teknoloji							5,7	5,1	1,13	0,5	1,9	0,24	0,4	1,1	0,34
Doğa Bilimleri, Matematik ve İstatistik				4,4	15,1	0,29	4,9	2,7	1,81	7,9	13,1	0,6	3,7	9,5	0,39
Sosyal Bilimler, Gazetecilik ve Bilgi				16,5	17,6	0,94	9,9	14,3	0,69	17	17,3	0,98	5,1	5,5	0,92

*Boş hücreler 2017 yılına ait ülke verisinin bulunmadığını ifade etmektedir.

(K: Kadın, E: Erkek D: Değer)

Tablo 2. Araştırma Kapsamında İncelenen Ülkelerde Cinsiyet Eşitsizliği Değerleri (Devamı)

Ülkelere Ait Cinsiyet Eşitsizliği Boyutları	ÜLKELER														
	Liberya			Mozambik			Yemen			Gine			Gambiya		
	K	E	D	K	E	D	K	E	D	K	E	D	K	E	D
İşgücüne Katılım															
İstihdam veya eğitimde olmayan gençler	24,4	13,8	1,76	12,5	7,4	1,69							42,6	23,8	1,79
İşsiz yetişkinler	2,3	2,2	1,02	26,8	23,5	1,14	54,7	12,4	4,4				12,6	6,7	1,88
Kayıt dışı istihdamdaki çalışanlar	73,3	26,7	2,74				63,4	68,7	0,92				77,6	62	1,25
Yüksek vasıflı işgücü payı	0,6	2,1	0,27	0,4	0,8	0,55	1,1	6,8	0,16				0,1	0,6	0,14
Part-time çalışan işçiler	20,1	16,9	1,19				1,4	0,6	2,28				34,3	18,7	1,83
Aile içinde çalışanlar	19,7	12,5	1,57	56,8	12,7	4,46	38,5	9,4	4,11	41	25,2	1,63	13,5	11	1,23
Ekonomik Liderlik															
Kadınların liderlik rollerine ilerlemesi			0,56			0,57			0,45			0,53			0,75
Kadın ortak sahibi olan firmalar			1,13			0,32			0,07			0,1			
Üst düzey yöneticileri k/e olan firmalar			0,43						0,02			0,06			
İşverenler k/e	1,8	12,5	0,14	1,1	12,7	0,09	2,3	9,4	0,25			25,2	1,2	11	0,11
Politik Liderlik															
Kadınların oy kullanma haklarını aldığı yıl			1946			1975			1967			1958			1960
Mecliste sandalye durumu	3,6	96,4	0,04	26,5	73,5	0,36	14	86	0,16						
Eğitim															
Okula gitmeyen çocuk oranı															
İlköğretim katılım (25-54)	63,7	61,1	1,04	13,2	8,6	1,53	21,8	7,9	2,76	27,8	16,3	1,7	20,4	27,6	0,74
İlköğretim katılım (65+)	28,4	28,4	1	68,5	86,2	0,8	15,6	15,6	1	26,8	50,3	0,53	23,3	23,3	1
Ortaöğretim katılım (25-54)	5,2	26	0,2	20,4	59,4	0,34	0,1	0,1	1	2,6	15,1	0,17	6,1	15,2	0,4
Ortaöğretim katılım (65+)	13,2	32,6	0,41	11,7	26,1	0,45	7,3	14,6	0,5	13,5	32	0,42	3,2	8,5	0,38
Yükseköğretime geçiş (25-54)	2,5	14,6	0,17	0,7	3,8	0,17	0,1	0,1	1	1,1	8,9	0,12	2,4	5,4	0,44
Yükseköğretime geçiş (65+)	2,2	3,7	0,6	1	1,4	0,7	1,7	2,3	0,74	3,8	7,8	0,49	0,8	1,8	0,42
Yükseköğretime geçiş (65+)	0,5	3,1	0,18	0,1	0,3	0,25	0	0	0	0,4	6,5	0,07	0,6	1	0,31
Sağlık															
Ölüm, 5 yaşın altındaki çocuklar	5,3	6,4	0,82	38,4	44,1	0,87				20,9	24,1	0,87	2,5	3	0,84
Mortalite, bulaşıcı olmayan hastalıklar	6	5,6	1,08	49,1	41,4	1,19				20	18,3	1,09	2,6	2,8	0,91
Mortalite, bulaşıcı ve parazite hastalıklar	5,7	7,8	0,73	50	61	0,82				19,2	20,4	0,94	1,9	2,1	0,9
Nitelikli sağlık personelinin katıldığı doğumların oranı			61,1			54,3						45,3			57,2
Doğum öncesi bakım, en az dört ziyaret			78,1			50,6						56,6			77,6
Mezuniyet Derecesine Göre Oranlar															
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Veterinerlik	0,9	2,7	0,33	2,2	2,3	0,94				4,2	5,5	0,76	0,6	2,2	0,27
Sanat ve Beşerî Bilimler	7	5,3	1,32	2,8	2,8	1				5,3	9,5	0,56	0,8	0,2	5,07
İşyeri yöneticisi. ve hukuk	12,9	12,6	1,02	38,7	27,8	1,39				36,4	25,5	1,43	39,5	37,3	1,06
Eğitim	4,2	6,2	0,68	26,3	33,3	0,79				4	6,6	0,61	13,1	28,4	0,46
Mühendislik, Manuf. ve İnşaat	8,3	18,9	0,44	3,1	9,7	0,32				12	17,5	0,68	0,4	9,8	0,04
Sağlık ve Refah	22,5	30,4	0,74	7,6	5,2	1,46				17,7	9,5	1,87	3,7	3,1	1,2
Bilgi ve İletişim Teknoloji	30,3	4	7,59	0,7	1,8	0,39				2,8	3,1	0,91	29,5	45,4	0,65
Doğa Bilimleri, Matematik ve İstatistik	1,6	2,6	0,6	1,1	2,6	0,4				11,2	13,1	0,85	2,2	1,3	1,74
Sosyal Bilimler, Gazetecilik ve Bilgi	10,6	12,3	0,86	14,5	10,2	1,42				5,8	9,5	0,6	7,6	4,8	1,57

*Boş hücreler 2017 yılına ait ülke verisinin bulunmadığını ifade etmektedir.

(K: Kadın, E: Erkek D: Değer)

Tablo 1 ve Tablo 2 incelendiğinde işgücüne katılım boyutunda, Nijer, Liberya, Mozambik ve Gambiya gibi ülkelerde kadınların kayıt dışı istihdam oranı, erkeklerden daha yüksek ve yarı zamanlı işlerde kadınlar erkeklere göre daha fazla çalışmaktadırlar. Mozambik, Yemen ve Burundi’de ise aile içinde çalışanların oranı fazladır. Burkina Faso’da işgücüne katılım boyutunda tüm göstergelerde kadınların oranı fazla iken, yarı zamanlı işlerde ise erkeklerin oranı daha yüksektir. İşgücüne katılım boyutunda gözlemlenen durumun en önemli nedenlerinin ise Nijer, Burundi ve Burkina Faso’da tarıma dayalı ekonominin ağırlıklı olması ve bu durumun kayıt dışı çalışan nüfusun fazla olmasına ve kadınların tarımsal bölgelerde yoğun olarak çalışmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Önder (2013)’ün de ifade ettiği üzere kadınlar fiyatı düşük ve sosyal güvencenin bulunmadığı işlerde daha çok çalıştırılmaktadırlar. Bu durum, kadınların yarı zamanlı işlerde erkeklere göre daha fazla çalışmasını da açıklamaktadır. Ekonomik liderlik boyutunda ise tüm ülkelerde kadınların liderlik rollerindeki ilerleme düzeyleri artmıştır. Bununla beraber kadınların ortak olduğu işletmeler ve yöneticisinin kadın olduğu işletmelerde ve işveren olarak kadınların oranı erkeklere göre çok düşük seviyelerde kalmıştır. Bu durumun en önemli nedeninin Ögüt (2006)’ın da belirttiği gibi kadınların iş dünyasında yaşadıkları güçlüklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca liderlik rollerindeki artışın ise kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi, kadınların çalışma alanlarının artmasına ile ve dolayısıyla da kadınların liderlik rollerinde ilerlemeye neden olmaktadır. Fakat yönetsel kademelerde kadınların karşılaştığı engeller, ücretlendirme, alt kademelerde görev alması, işgücüne geç katılması gibi etmenler ise üst düzey yöneticilerin oranında kadınların sayıca az olmasına neden olmaktadır. Politik liderlik boyutuna göre ülkeler incelendiğinde; Nijer, Çad ve Burkina Faso 1958 yılında, Mali 1956 ve Burundi ise 1946’da, Liberya 1946’da, Mozambik 1975’te, Yemen 1967’de, Gine 1958’de ve son olarak Gambiya 1960 yılında kadınlara oy hakkı verilmiştir. Mecliste ise erkeklerin oranı kadınlara göre daha fazladır. Tüm Dünya’da kadınların siyasal kararlara eşit katılımının geç olması en önemli etmenddir. Sancar (2008) Dünya’da kadınların siyasal temsilde eşit katılımı sağlayan ülkelerin genellikle eşit katılım kotaları uygulayan ülkelerde olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla, ülkeler daha demokratik atılımlar, eşit politik düzenlemeler yürürlüğe koyarak uyguladığı ölçüde politik liderlik anlamında kadınlar daha fazla haklara sahip olacaktır. Eğitim boyutunda okula gitmeyen çocuklarının oranında tüm ülkelerde kadınlar erkeklere göre daha çok okula gitmemekte ve ilköğretim, orta öğretim, yükseköğretime geçişte erkeklerin oranı daha fazladır. Bununla birlikte, sadece Yemen’de eğitim boyutunda birçok göstergede eşitlik sağlandığı görülmektedir. Ferreira ve Gignoux (2010), bu durumu gelir sevişenindeki düşüklük, çok çocuk sahibi olma, ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması gibi bit takım temel etmenlerin kız çocuklarının okula gitmesini düşürmesi ile açıklamaktadır. Kadınların eğitime ilişkin özel politikaların azlığı, anne ve eş olarak üstlendiği birtakım sorumlulukların kadınların eğitime katılımını düşürmektedir. Sağlık göstergeleri açısından incelendiğinde ise kadın ve erkeklerin beş yaş altı ölüm, bulaşıcı/ bulaşıcı olmayan, parazite ölümlerin oranının birbirine yakın değerler aldığı, görülmektedir. Erkeklerin kadınlara göre bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıklardan ölüm oranları daha yüksektir. Bu durum, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde yaşam biçimine bağlı olarak daha fazla görülmektedir (Vural, 1998). Nedeni ise genetik faktörler, çevre, yaşam biçimi, sağlık hizmetlerine erişim gibi birtakım faktörler ile açıklanabilir. Mezuniyet derecesine göre oranlar değerlendirildiğinde kadınların sanat ve beşeri bilimler, işyeri yöneticiliği ve hukuk, sosyal bilimlerde fazla, erkeklerinde mühendislik, yöneticilik ve eğitim gibi alanlarda mezuniyet oranlarının yüksek olduğu görülmüştür.

4. SONUÇ

Bu çalışmada cinsiyet eşitsizliği kavramı çeşitli boyutlarda incelenmiştir. Çalışma ele alınan ülkelere politik liderlik, işgücüne katılım, ekonomik liderlik ve eğitim alanlarında halen cinsiyet eşitsizliğinin devam ettiği görülmüştür. Boyutlar bazında görülen bu eşitsizliğin giderilmesine yönelik kadınların işgücüne katılımının önündeki engellerin kaldırılması ve kültürel birtakım rollerin değişmesi, kadınların çalışma yaşamını artırıcı istihdam artırıcı tedbirler, iş yaşamında çatışmayı engelleyen müzakereci uygulamalar ve kadın girişimcilerin desteklenmesi; siyasal boyutta eşit katılımlı kotalar ve demokratikleşme; eğitim boyutunda kadınların eğitime ilişkin kültürel ayrımcılığın kaldırılmasına yönelik algının değişimi, yükseköğretime geçişe yapılacak yönlendirmeler vs. bir dizi önlem ve politikalarda artışlar önemlidir. Tüm bu farkındalıklar, küresel topluluklara yeni fırsatlar ile birlikte yeni bakış açıları sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Esteve, A., García-Román, J., & Permanyer, I. (2012). The Gender-Gap Reversal in Education and Its Effect on Union Formation: The End of Hypergamy?. *Population and Development Review*, 38(3), 535-546.
- Ferreira, F. H., & Gignoux, J. (2010). Eğitimde Fırsat Eşitsizliği: Türkiye Örneği. *TC Cumhuriyeti DPT ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı. Çalışma Raporu*, 4.
- Hausmann, R., Tyson, L. D., Zahidi, S. (2009). The Global Gender Gap Report 2009. Geneva, Switzerland: The World Economic Forum.
- Human Development Reports (2017). Erişim Tarihi: 11.11.2017. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>
- Inglehart, R., & Norris, P. (2000). The Developmental Theory of the Gender Gap: Women's and Men's Voting Behavior in Global Perspective. *International Political Science Review*, 21(4), 441-463.
- Lopez-Claros, A., & Zahidi, S. (2005). Womens Empowerment: Measuring the Global Gender Gap. Geneva Switzerland World Economic Forum 2005.
- Öğüt, A. (2006). Türkiye'de Kadın Girişimciliğin ve Yöneticiliğin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (1): 56-78.
- Önder, N. (2013). Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü. *Calisma Dünyasi Dergisi*, 1(1).
- Sancar, S. (2008). Türkiye'de Kadınların Siyasal Kararlara Eşit Katılımı. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 173-184.
- Schwab, K., Samans, R., Zahidi, S., Leopold, T. A., Ratchheva, V. (2017). The Global Gender Gap Report 2017. Geneva: The World Economic Forum.
- Todaro, M. P. & Smith, S. C. (2013). Economic Development, 11. Baskı, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Boston.
- Vossenbergh, S. (2013). Women Entrepreneurship Promotion in Developing Countries: What Explains the Gender Gap in Entrepreneurship and How to Close It. *Maastricht School of Management Working Paper Series*, 8, 1-27.
- Vural, B. K. (1998). Sağlık Risklerinin Belirlenmesi ve Hemşirelik İçin Önemi. *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (2): 39-43.